

ΔΙΚΑΝΙΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΕΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΒΑΜΒΕΤΣΟΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Π. ΦΩΤΙΑΔΟΥ

Γενικού Διευθυντού της Έθνικης Βιβλιοθήκης

*«Δεῖ δὲ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐγχειρεῖν μὲν ἄ-
πασι τοῖς καλοῖς τὴν ἀγαθὴν προβαλλομένους ἐλ-
πίδα, φέρειν δ' ἂν ἂ διδῶ θεὸς δικαίως».*

(Δημοσθένης)

Ἐάν ὁ πρύτανις τῆς συγχρόνου ἑλληνικῆς νομομαθείας καὶ σκηπτοῦχος τῆς Ἀθηναίας δικηγορικῆς ἐγεννήθη εἰς Τρίκκαλα τῷ 1890, ὅμως δὲν εἶναι τυχαῖον ὅτι αἱ πατρικαὶ αὐτοῦ καταβολαὶ εὐρίσκονται εἰς τὴν Γορτυνίαν, μητρίδα δύο δικαϊκῶν ἡλίων, τοῦ Βασιλείου Οἰκονομίδου καὶ τοῦ Νικολάου Δημητρακοπούλου, εἰς τοῦ ὁποίου τὸ δικηγορικὸν γραφεῖον ἀπὸ τῶν φοιτητικῶν χρόνων ἠσκήθη ὁ Ἀλέξανδρος Βαμβέτσος. Ὁ ἄκαμπος ἀπὸ τὸν χρόνον, τούναντίον δεχόμενος ἀπὸ τὸν ἀήθη φυσικὸν καὶ πνευματικὸν κάματον τὴν χρυσὴν εὐλογίαν τῆς ἀκαμάτου ἐνεργείας πρὸς τὸ κατ' ἐπιστήμην καὶ κατὰ βίον ὠραῖον, ἐσπούδασε τὰ πρῶτα ἐγκύκλια εἰς τὸ ἐν Τρικκάλοις σχολεῖον τοῦ ἴσης βιοτικῆς ρώμης πατρός, τοῦ λυκείου ἀρχοῦ καὶ δημοσιογράφου Βασιλείου Βαμβέτσου, πεφιλημένος πάντοτε τῶν πολυτίμων γονέων του, εἰς τοὺς ὁποίους, ἀποδίδων τὰ τροφεῖα ὁ ἡλικίας μόλις δέκα ἐπτὰ ἐτῶν ἐκκολλώμενος σοφός, ἀφιερώνει τὸ πρῶτον ἔργον, τὴν διδακτορικὴν του διατριβὴν, ἀναφερομένην εἰς τὸ Πολιτικὸν Δικονομικὸν Δίκαιον καὶ προσημαίνουσαν τὸν δολιχοδρόμον δικηγόρον. Δέκα τριῶν ἐτῶν καὶ ἡμίσεος γίνεται φοιτητῆς τῆς κραταιᾶς τότε Νομικῆς Σχολῆς, κινῶν τὸν θαυμασμόν τοῦ Βλάση Γαβριηλίδου καὶ ἐὼν χαίρειν τὴν ψευδώνυμον παιδαγωγικὴν (ἦν καὶ «μπεμπεδικὴν») ἐκάλει χλευάζων ὁ ἀείμνηστος σκαπανεὺς τῆς Θεσσαλίας Ἀπόστολος Ἀρβανιτόπουλος), ἡ ὁποία ζητεῖ παγωνοφόρους καὶ τοὺς μαθητὰς τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδύσεως παρά τὴν ρήτραν τῆς σφραγισμένης παιδευτικῆς, ὅτι ὁ ἀπόφοιτος τοῦ γυμνασίου ἄτριχον δέον νὰ ἔχη τὴν παρειάν. Πτυχιούχος καὶ διδάκτωρ ἀπὸ τοῦ 1907 ὁ Ἀλέξανδρος Βαμβέτσος μεταβαίνει εἰς τὴν Γερμανίαν, εἰς τὰς μεγαλωνύμους νομικὰς σχολὰς τοῦ Μονάχου, τῆς Λιψίας, τῆς Χάλλης, τοῦ Βερολίνου. Πνεῦμα καθολικὸν σπουδάζει περὶ τὸ ὅλον Δίκαιον, τὸ τε Δημόσιον καὶ τὸ Ἰδιωτικόν. Ἀλλὰ τὸ Δίκαιον δὲν εἶναι ἀνεξάρτητον τῶν ἄλλων κοινωνικῶν ἢ ἄλλως πνευματικῶν λεγομένων ἐπιστημῶν, τῶν «ἀνθρωπειῶν» ἵνα ἐνθυμηθῶμεν τὸν Σταγίριτην. Διὸ καὶ μαθητῆς ἐγένετο τοῦ μεγάλου Βούντ, τοῦ ἐπὶ ἐξηκονταετιῶν ἀριστοτελικώτατα δεσπόμενου τῆς ἐπιστημονικῆς φιλοσοφίας καὶ τῶν ψυχολογικῶν ἐρευνῶν, καὶ φυλάττει εἰσέτι ὁ ἐπιφανὴς μαθητῆς τὰς ἐκ τῶν παραδόσεων σημειώσεις τοῦ πολλοῦ διδασκάλου. Καὶ τοῦ Στάμμερ, τοῦ ἄρχοντος τότε τῶν περὶ τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Δικαίου ζητήσεων, ὑπῆρξεν ὁ Βαμβέτσος θερμὸς ἀκροατῆς, ἀλλ' ὅχι ὀπαδός, μὴ ἀπομακρυνθεὶς ποτὲ μέχρι σήμερον ἀπὸ τὴν σχετικοκρατίαν τοῦ Πρωταγόρου, τὴν ὁποίαν διεκίρυνε, μόλις ἐνήλικος, εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς «Εἰσαγωγῆς εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῶν Ὀρθοδόξων», ἅτινα καὶ ἀπετέλεσαν τὸν καταστατικὸν χάρτην τοῦ πνευματικοῦ του βίου. Οὐχ ἦττον καὶ αἱ ἄλλαι κοινωνικαὶ ἐπιστήμαι καὶ μάλιστα αἱ οἰκονομικαὶ δὲν ὑπῆρξαν ξένα πρὸς τὴν πρισματικὴν διάνοιαν τοῦ ἀπὸ Γορτυνίας Τρικκαίου. Ζάπλουτος δὲ εἰς τὴν γενικώτεραν πνευματικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν καλλιέργειαν ἐπανέρχεται εἰς τὴν Ἑλλάδα. Οὕτω αἱ μακρὰ καὶ ἔμπεδοι καὶ συστηματικὰ σπουδαὶ εἰς

τὴν πράγματι μεγάλῃν Γερμανίαν τῶν χρόνων ἐκείνων ἐκραταίωσαν τὸ ἰσχυρὸν κύτταρον καὶ ἐντεῦθεν ἐξ ἀπαλῶν ὄνυχων προηγμένον τάλανον τοῦ Ἀλεξάνδρου Βαμβέτσου, ὅστις, καίτοι ζῶν εἰς τὴν ἀρχομένην ἢ μάλλον γοργῶς τότε ὀργανουμένην περίοδον τῆς εἰδικεύσεως, ὅμως δὲν ἐπαγιδεῦθη εἰς τὰς ἀτελείας αὐτῆς, ἀλλ' ἠσκησε αὐτὴν ἐν ἄκρῃ γενικεύσει. Διότι πράγματι εἰδίκευσις τελεῖται μόνον ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν ἀριστοτελικῶν ὁλοτήτων, μόνον ἂν γνωρίζης τὸ ὅλον δύνασαι νὰ τοποθετήσης τὸ ἐπὶ μέρος ἐν αὐτῷ, ὅποτε καὶ τὸ ἐπὶ μέρος, τὸ εἰδικόν, ἢ εἰδίκευσις, κτᾶται ἀξίαν καὶ ὄντως προάγει τὴν ἐπιστήμην καὶ τὸν βίον. Ἄλλως ἢ εἰδίκευσις εἶναι ἡ κατὰ τὸν Ὀρτέγκα ὁ Γκασσέτ ἐκβαρβάρωσις τοῦ αἰῶνος, εἶναι ἡ «συγκεντρωμένη ἀμάθεια ἐπὶ τινος θέματος», ὡς εἶπεν ὁ Ἐμμανουὴλ Ροῖδης, καὶ ἄγει εἰς τὴν σημερινὴν ἐκθηρίωσιν, — ἀποτέλεσμα τῆς παγκοσμίου πτώσεως τῶν κλασσικῶν σπουδῶν, ἡ ὁποία ὠδήγησεν εἰς τὴν τεχνικὴν τὴν ἀνέλεγκτον ὑπὸ τοῦ αὐστηροῦ φιλοσοφικοῦ καὶ μαθηματικοῦ λογιζομένου, ἑλληνικῆς καὶ ταύτης διδασκαλίας.

Στρατιώτης τοῦ '12, ἀνώτατος ἐν Μακεδονίᾳ ὑπάλληλος, δικηγόρος ἐν Ἀθήναις, ἀνερχόμενος ἄλμα πρὸς ἄλμα, γνωρίζει ἐνωρίς, λίαν ἐνωρίς τὴν ἀναγνώρισιν, ἀλλὰ καὶ τὴν δίωξιν. Καὶ ἦτο φυσικὸν τοῦτο νὰ συμβῆ εἰς τὸν εὐψυχον καὶ εὐτολμον μετὰ ἀκράτους παρηρησίας καὶ ἐλεύθερον ἄνδρα, εἰς τοῦ ὁποίου τὸ βάθος ἔμεινεν ὅτι καλύτερον ἀπὸ τὸν παλαιόν του ἔρωτα, τὸν Στίρνερ. Καὶ ὑπῆρξεν ὁ Βαμβέτσος πιστὸς εἰς ὅσα νεαρὸς ἔγραψεν: «Ἐγὼ ὀνομάζω τὸν ἑαυτὸν μου ἐλεύθερον ἐπιστήμονα. Ζητῶ τὴν ἐλευθέραν σκέψιν καὶ μάχομαι μὲ ὅλας μου τὰς δυνάμεις διὰ κάθε μέτρον, τὸ ὁποῖον ἀμέσως ἢ ἐμμέσως τείνει νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐλευθερίαν τῆς σκέψεως». Πῶς λοιπὸν ἦτο δυνατόν νὰ μὴ εὕρῃ ἐνώπιόν του τὴν δίωξιν, εἴτε θετικὴν, εἴτε ἀρνητικὴν ὡς τεῖχος προσκομμάτων ἢ ζώνην σιγῆς; Ἀπέκλειε τοῦτο ἢ ἰσχυρὰ πρὸς ἐλευθερίαν ὀρμὴ τοῦ ἀνδρός, ὁ ἴσα εἰς πλάτος καὶ βάθος ἀντέχων νοῦς, ἢ βαρύτιμος τευτονικὴ πανοπλία τῆς μαθήσεως καὶ τῆς μεθόδου. Πνεῦμα «ἑλληνικόν», πνεῦμα δηλαδὴ τῶν ἐκάστοτε Ἀναγεννήσεων, πνεῦμα σωκρατικόν, παιγνιδῶδες καὶ εὐτράπελον, ἀνέτως καὶ ἐναργῶς συλλαμβάνον τὴν κύκλω σκωρίαν, πνεῦμα πεποισθὸς εἰς ἑαυτὸ καὶ ἐπιλέξαν καὶ πάλαι καὶ βραδύτερον (εἰς ἡμέρας προσωπικῆς δυσχερείας) τὸ ψευδώνυμον, τὸ ἐκ τῶν πραγμάτων δικαιοῦμενον, «Ἀλέξανδρος Τρανός», — πῶς ἦτο δυνατόν νὰ εἶναι ἀνεκτὸν καὶ γενικώτερον καὶ ἐν αὐτῇ τῇ γενετείρᾳ; Ἄλλ' ἐδίδαξεν ἤδη ὁ Πατὴρ τῆς Ἱστορίας: «Φιλεῖ θεὸς τὰ ὑπερέχοντα κολοῦειν»!

«Γεννημένος δάσκαλος», ὅπως ἐγκαυχώμενος ἔλεγεν εἰς τὸν γράφοντα, ἔφηβον τότε, ὁ Βαμβέτσος, ἐδίδαξεν ἅμα τῇ ἰδρῦσει εἰς τὴν Ἀνωτάτην Σχολὴν Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν τὸ μάθημα τοῦ Ἐμπορικοῦ Δικαίου, — καὶ ἡ διδασκαλία ἐκείνη τοῦ νεαροῦ καθηγητοῦ διαφωτίζοντος ἀπὸ τοῦ ὅλου τὸ δίκαιον τῆς ἐμπορίας εἶναι εἰσέτι ἔναυλος εἰς τοὺς νῦν «ἐπὶ γῆρας οὐδῶ» μαθητὰς του. Διδάσκαλος ἦτο εἰς τὴν Βουλὴν καὶ δὴ καὶ εἰς τὴν Ἐθνικὴν Συνέλευσιν τοῦ 1946 - 1950, ἡ ὁποία — ὅπως εἶπεν ὁ σοφὸς καὶ εὐπατρίδης Θεμιστοκλῆς Σοφούλης, ἀρχηγός, σημειωτέον, τῆς ἀντιπάλου πρὸς τὸν Βαμβέτσον παρατάξεως — «ἐγένετο διὰ νὰ λάμψη τὸ ἄστρον τοῦ Βαμβέτσου». Διδάσκαλος ἦτο καὶ ὅταν ἐδημοσιογράφει καὶ μάλιστα εἰς τὴν ἀλησμόνητον «Τόλμην» του, — καὶ εἶναι ἴσης εὐχερείας ἀρθρογράφος, χρονογράφος, λογοτεχνικός καὶ θεατρικός κριτικός. Διδάσκαλος πρὸς τοὺς βοηθούς του, διδάσκαλος πρὸς τὸν συνομιλητὴν του. Ὅθεν καὶ ἀνεδειχθῆ εἰς συναρπάζοντα πολιτικὸν ἀγορητὴν, δικανικὸν ρήτορα, ὁμιλητὴν ἐπὶ εὐρύτερων πολιτιστικῶν ζητημάτων. Διότι, μακρὰν τοῦ «ἀσιανοῦ ζήλου», τοῦ μετὰ κόμπου καὶ ὑπερθετικῶν κενολογιῶν, ὅπερ κατακληῖ τὴν ἀκοήν ἢ καθηδύνει τὴν ὄρασιν τῶν παρ' ἡμῖν ἀγραμμάτων ἢ ἐπ-

τυχιωμένων «γραμματανθρώπων» (κατά Νιρβάναν), ὁ Βαμβέτσος εἶναι ζηλωτῆς τοῦ ἀττικοῦ μέτρου καὶ τοῦ ἀττικοῦ ἄλατος—, διὸ καὶ προσφέρει ἀπλᾶ καὶ λιτά, γράφων ἢ ὀμιλῶν, ἀφθονον ὕλικόν, ἐνημερώτατος πάντοτε προσάγει πλούσια ἐπιχειρήματα, lege artis ἀνεπιστόμενα, καὶ ἐπίχαρι ὕφος. Καὶ ἐπανθεῖ τὸ τάλαντον καὶ ἡ παιδεία!

Ἄλλὰ ποία εἶναι ἡ χρυσῆ τομὴ τοῦ πολυταλάντου ἔναντι εἰκονιζομένου; Ἄς εἴπωμεν ἀδιστακτως: τὸ πολιτικὸν γεγονός. Ὅσα ἐμνημονεύσαμεν εἶναι ὁμόκεντροι κύκλοι περὶ ἓν κέντρον: τὴν «πόλιν», τὴν πολιτείαν. Καὶ ὑψώνεται ὁ Ἀλέξανδρος Βαμβέτσος εἰς φιλολογίαν, εἰς ὅ,τι οἱ Ἕλληνες ἐθεώρησαν τὸ ὑψιστον, διὸ καὶ δι' ὅλου τοῦ βίου ἤσκησε τὰ «πολιτικά». Καὶ ἂν αἱ περιστάσεις καὶ ἡ κακία ἠρνήθησαν εἰς αὐτὸν τὴν ἄσκησιν τῆς πολιτικῆς, ὅπως ἐννοοῦμεν αὐτήν, ὅμως ἤσκησε ταύτην ὡς καὶ ὁ Σωκράτης: Διδάσκων τὸ δέον μετὰ δξύτητος ἀλλὰ μακρὰν τῆς ἐμπαθείας, καὶ οὐδέποτε ὑποτιμήσας κανένα καὶ γενναῖος πάντοτε εἰς ἀναγνώρισιν τῆς τυχόν πλάνης. Καὶ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ δέοντος εὑρίσκειν καὶ εὐρίσκει ὁ ἀπεφθός αὐτὸς στωικός, ὁ δίκαιος καὶ δικαιοκίς, τὴν ἐγκαρτέρισιν, τὴν πάντοτε νικῆτριαν ἄμυναν εἰς κοινωνίας δούλων καὶ ἀγέλης.

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΣΩΤΗΡΗ ΣΚΙΠΗ

Σὲ γαλαζένιο πόντο τώρα ἀρμένιζα
ποῦ μήτε τῶνομά του δὲν κατεῖχα
καὶ δίψα τρανοτάξιδων μὲ φλόγιζε
κι' ἀποθυμᾶ καινούργιων κόσμων εἶχα.

Σὰν τὸ γλαρόνι μέσα μου φτερούγιζεν
ἀδέσποτη ἡ ψυχὴ μου νὰ πετάξῃ,
σὲ ὅλα τὰ κορφοβράχια νὰ σταθῇ
καὶ νὰ φωνάξῃ, νὰ ταιριάζῃ,

τραγοῦδια πολυκύκλωτα στὰ κύματα,
μὲ τὴν ἀπλὴ λαλιὰ καὶ στοὺς ἀνέμους,
στὸν Ἥλιο, στὸ φεγγάρι καὶ στὰ σύννεφα
καὶ τοὺς στοιχειοπολέμους.

Καὶ θρήνους ἄλλους τόσους στοὺς ἀθρήνητους
θαλασσινοὺς ὅπου ἄβλογοι σταθῆκαν
κι' ἡ τρικυμία τοὺς πῆρε καὶ τοὺς πόντισε
στὸ ἀνάθεμα καὶ χαθῆκαν.

Γιατὶ ἀγαπῶ στὸ πανηγύρι χορευτῆς
τὸν τσάμικο νὰ σέρνω
καὶ στὶς ψυχῆς — χωράφια πλουτοκάρπιστα —
ρυθμοὺς σὰν τὸ σταρόσπυρο νὰ σέρνω.

Καὶ νὰ βλασταίνουν, νὰ φουντώνουνε
στὰ χεῖλια τὰ τραγοῦδια καὶ τὰ γέλια
κι' ἐγὼ ξεφαντωτῆς πᾶ' στὸ μεθύσι μου
τοῦ μπουζουκιοῦ νὰ σπάω τὰ τέλια.

Καὶ βοῖδομάτες κοπελιές — οἱ ἀσήκισσες —
γλαρὰ νὰ μὲ θωροῦνε
καὶ μέσα τους πολλὰς βολὲς νὰ λέν:
Ἄχ τί λεβέντης ποῦναι!

Κι' ἐγὼ ἀπ' τὴ γυναικίσια σκέψη τους
νὰ κάνω ποῦ δὲν παίρνω οὔτε χαμπάρι
καὶ σὰ βεργὶ βεργίζοντας νὰ λέω:
Κορίτσια, δόστε του νὰ πάρῃ!

Μὰ ὅμοια ἀγαπῶ τὸ μαυρομάντηλο
στὸ μέτωπο νὰ ρίχνω τὸ θλιμμένο
κι ὅπου εἶναι λύπη, ἀκάλεστος
νὰ ξεκινᾶω καὶ νὰ πηγαίνω.

Στὸ λείψανο ἀγκαλιές τὸ λούλουδο
νὰ κουβαλᾶω· καὶ τὸ νυχτέρι
μὲ τοὺς ποῦ χαροκάηκαν
νὰ στήνω ὡς ποῦ νὰ ῥθῆ τὸ χαραμέρι.

Ἔχ! καὶ νὰ ξεδιπλώνω τὸ μαντήλι μου
καὶ κάθε δίπλα του ἓνα μοιρολόι,
γιὰ νέον ἢ νιὰν ἀδικοθέριστην,
πικρὸ σὰν τὴν ἀλόη.

Καὶ στῆς φωνῆς μου τὰ θρηγήματα
τὰ κλάματα σὰν τὴν πλημμύρα
νὰ χύνονται καὶ νὰ ραγίζονται
ὅλα τὰ πράγματα τριγύρα.

Γιατὶ κι' ἂν εἶμαι Λαρσινὸς
μὲ λὲν ἀλλιῶς καὶ χαλκοσκοφῆ
καὶ τὸ νερὸ τοῦ Σαλαμπριᾶ
τῶπια ἐγὼ μονορούφι.

Κι' ἂν εἶχα Σαμαρνώτισσα
κουτσόβλαχα βυζάστρα
καὶ τὴν πηχτὴ μὲ τάγισε
στὸν Κίσσαβο κολιάστρα,

εἶχα καὶ γιὰ διδάχα μου
τὴ ντόμπρα караγκούνα,
ποῦ μοιρολόγαε κι ἔσκουζε
σὰ μιὰ μαυροκουρούνα.

Καὶ πῆρα χάντρες κι' ἀπ' τίς δυὸ
νὰ μπλέξω κομπολόι
ἀπὸ τὸ λιανοτραγοῦδο
κι' ἀπὸ τὸ μοιρολόι.